

Receive Date:
10/7/2022

Accept Date:
4/4/2023

**Research
Article**

Vol.19, No.1, Serial 35

Spring & Summer
2023

pp.: 53-64

Examining the Academic Satisfaction of Student Teachers from Farhangian University: A Mixed Study

DOI:

Katayoon Hamidizadeh ^{1*}

1. *Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran. Iran*
Email: K_hamidizadeh@cfu.ac.ir

Abstract

Introductoin: This research aims to analyze the academic satisfaction of student teachers from Farhangian University.

Method: It was conducted in the form of descriptive mixed research. In the quantitative part, the descriptive-survey method was used, and in the qualitative part, the phenomenological method was used. The statistical population in the quantitative section was all the student teachers of Farhangian University who entered the university in 2017, and 420 people were selected as a sample based on Morgan's table with a multi-stage cluster sampling method. The data collection tool is a researcher-made questionnaire consisting of 36 items in the four areas of planning and preparation, teaching and professors, educational facilities, and professional preparation. Its validity was confirmed by 6 professors of the Torbati Science Department. Data analysis has been done with Friedman's tests, one-sample t-test, and Wilcoxon's test. In the qualitative section, 15 student teachers were selected using the purposeful sampling method. from the semi-structured interview in order to describe the investigated areas; was used and analyzed by Claysey's method.

Results: In the four investigated areas, the academic satisfaction of students and teachers is low. But the academic satisfaction of student teachers from Farhangian University is generally average. The results were divided into 5 main themes and 18 sub-themes. The lowest level of satisfaction is respectively: the area of planning and preparation and in the sub-components of interaction with university officials and employees and the presentation of course units; The scope of professors and teaching under the component of professors' requested assignments; The field of educational facilities under the component of lack of sufficient space. The highest satisfaction was shown in the field of professional preparation under the component of attitude toward the teaching profession.

Discussion and Conclusion: Interest and attitude towards the teaching profession by student teachers is an asset that Farhangian University should use in a good way. Based on the findings of the research, Farhangian University should attract professors based on the needs and conditions of the university, and necessary revisions should be made in the design of course units and their presentation. Specialized and skill-oriented course units in line with professional teacher training should be included in Farhangian University. To achieve the set goals, Farhangian University needs suitable educational facilities, which should also be developed to provide suitable educational facilities.

Keywords: Farhangian University, Academic Satisfaction, Student-Teacher, Mixed Study.

واکاوی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان از دانشگاه

فرهنگیان: یک مطالعه آمیخته

DOI: 10.22070/TLR.2023.16555.1301

کتایون حمیدی زاده *

۱. گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: K_hamidizadeh@cfu.ac.ir

چکیده

هدف پژوهش حاضر، واکاوی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان از دانشگاه فرهنگیان است و در قالب یک پژوهش آمیخته تشریحی صورت گرفته است. در بخش کمی از روش توصیفی - پیمایشی و در بخش کیفی از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری در بخش کمی، تمامی دانشجویان معلمان دانشگاه فرهنگیان بودند که در سال ۱۳۹۷ وارد دانشگاه شده‌اند که بر اساس جدول مورگان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۴۲۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ی محقق ساخته متشکل از ۳۶ گویه در چهار حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی، تدریس و اساتید، امکانات آموزشی و آماده‌سازی حرفه‌ای است. روایی آن توسط ۶ نفر از اساتید گروه علوم تربیتی تأیید شد. تحلیل داده‌ها با آزمون‌های فریدمن و آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون ویلکا کسون انجام شده است. در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۵ نفر از دانشجویان معلمان انتخاب شدند. از مصاحبه نیمه سازمان‌یافته در راستای تشریح حیطه‌های مورد بررسی؛ استفاده شد و با روش کلایزی تحلیل شد. در چهار حیطه مورد بررسی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان کم را نشان می‌دهد اما رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان از دانشگاه فرهنگیان به‌طور کلی در حد متوسط است. نتایج در ۵ مضمون اصلی و ۱۸ مضمون فرعی قرار گرفتند. کم‌ترین میزان رضایت به ترتیب: حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی و در زیر مؤلفه‌های تعامل با مسئولین و کارکنان دانشگاه و ارائه واحدهای درسی؛ حیطه اساتید و تدریس زیر مؤلفه تکالیف درخواستی اساتید؛ حیطه امکانات آموزشی زیر مؤلفه کمبود فضای کافی. بیشترین رضایت حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای زیر مؤلفه‌ی نگرش به حرفه‌ی معلمی نشان می‌داد.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۱۹، شماره ۱، پیاپی ۳۵
بهار و تابستان ۱۴۰۱
صص: ۵۳-۶۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.19, No. 1, Serial 35

Spring & Summer
2023

pp.: 53-64

کلیدواژه‌ها: دانشگاه فرهنگیان، رضایتمندی تحصیلی، دانشجویان معلمان، مطالعه آمیخته

مقدمه

نیروهای آموزش‌دیده‌ی یک جامعه، رشد و پیشرفت آن جامعه را رقم می‌زنند و دانشگاه‌ها مهم‌ترین پایگاه علمی پرورش نیروی متخصص یک جامعه محسوب می‌شوند (مکارا و کارابنیک^۱، ۲۰۱۷). دانشجویانی که در دانشگاه‌ها تحصیل می‌کنند سرمایه‌های انسانی و محور اصلی توسعه‌ی جامعه هستند (رومانی، عالی‌پور، فرخی، ۱۳۹۸). آن‌ها دریافت‌کنندگان اصلی خدمات آموزشی دانشگاه‌اند و تعیین کیفیت خدمات دریافت شده و تعیین رضایت آن‌ها از تحصیل در دانشگاه؛ نقش کلیدی در ارزیابی دانشگاه دارد. اگر عوامل مؤثر در رضایتمندی این افراد از تحصیل در دانشگاه‌ها شناسایی شود و شرایط برای تأمین رضایت آن‌ها صورت گیرد، گام مؤثری در پیشرفت جامعه برداشته شده است. رضایتمندی دانشجویان از دانشگاه با تمامی ظرفیت‌ها و امکانات و عوامل موجود در آن؛ از فاکتورهای اصلی رشد و ترقی دانشگاه به حساب می‌آید. بررسی رضایتمندی دانشجویان از تحصیل می‌تواند راهنمایی باشد برای بهبود عملکرد دانشگاه و در نتیجه افزایش موفقیت دانشگاه و توسعه‌ی جامعه. همان گونه که در شورای عالی انقلاب فرهنگی (جلسه ۵۵۰) که شاخص‌های ارزیابی آموزش عالی را به تصویب رسانده است؛ میزان رضایت دانشجویان از کیفیت تدریس، کاربردی بودن مطالب آموزشی و ... از شاخص‌های اساسی ارزیابی دانشگاه محسوب می‌شود. درک دانشجویان از تجربیات زندگی دانشجویی و تعیین نگرش مثبت یا منفی دانشجویان از دانشگاه، به معنای رضایت تحصیلی آن‌هاست (ترک‌زاده، ۱۳۹۳). دانشگاه فرهنگیان، هم در حکم یکی از دانشگاه‌های فعال در حوزه تولید و نشر علم در سطح کشور به‌سان دانشگاه‌های دیگر، هم به‌عنوان دانشگاهی با مأموریت تأمین و تربیت و توانمندسازی منابع انسانی وزارت آموزش و پرورش از اهمیت و جایگاه درخور توجهی برخوردار است (خادمی، سلیمانی، ۱۳۹۹) که تربیت‌معلم اثربخش از مهم‌ترین و اصلی‌ترین اهداف این دانشگاه به حساب می‌آید (اسداللهی، مهرمحمدی، ۱۳۹۸).

معلمان مهم‌ترین منابع در مدارس امروزی هستند (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۲، ۲۰۱۸). معلمان به عنوان منابع مهم در مدرسه برای ارتقا استانداردهای آموزشی اهمیت دارند (عباسی، ملکی، ۱۳۹۹). معلمان ضروری‌ترین گروه حرفه‌ای برای آینده همه نسل‌ها محسوب می‌شوند و

یکی از شاخص‌های برتر موفقیت کلی یک ملت به شمار می‌آیند (شیر بیگی، سعیدی و نعمتی، ۱۳۹۷). در سند تحول بنیادین، در زیر نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران، به تأمین منابع انسانی و تربیت‌معلم از جذب معلم تا ارزشیابی آن به طور مفصل پرداخته شده است و در اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به تأسیس دانشگاه فرهنگیان با رویکرد آموزش تخصصی و حرفه‌ای تربیت محور اشاره شده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). محقق ساختن شایستگی‌های عمومی، تربیتی، تربیتی اسلامی و موضوعی از اهداف اصلی دانشگاه فرهنگیان به حساب می‌آید (معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۳). اهمیت این موضوع ایجاب می‌کند که عناصر دانشگاه فرهنگیان پیوسته مورد ارزیابی و بر اساس نتایج ارزیابی مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد؛ تا در نهایت نیروی اثربخش و مؤثر برای آموزش و پرورش تربیت نمایند. اثربخشی دانشگاه با ملاک‌هایی نظیر رضایت دانشجویان، برنامه‌های درسی، توفیق در دستاوردهای دانشجویی گره‌خورده است (پیت من^۳، ۲۰۰۳). رضایت از تحصیل، سازه‌ای تأثیرگذار در جریان تعلیم و تربیت است که شامل ادراک دانشجویان از برنامه‌های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و همچنین رفتار و راهنمای معلم است (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۳). عوامل متعددی در رضایت دانشجویان از تحصیل اثرگذار است که برخی آموزشی و برخی وابسته به عوامل محیطی است. برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که فرهنگ دانشگاه از عوامل محیطی است که رضایت تحصیلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Umbach PD, Porter SR, ۲۰۰۲). از سوی دیگر، روش‌های تدریس، رفتار حمایتی عوامل آموزشی، شیوه‌های ارزشیابی، محتوای دوره، فضای یاددهی یادگیری حاکم بر دانشگاه؛ نیز می‌تواند رضایت تحصیلی دانشجویان را متأثر سازد. بنابراین رضایت دانشجو معلمان از تحصیل و کیفیت آموزشی دانشگاه فرهنگیان، هم اثربخشی دانشگاه را نشان می‌دهد و هم موفقیت‌های آتی آن‌ها را در امر خطیر معلمی در پی خواهد داشت. در پژوهشی که توسط دنیلسون^۴ (۲۰۱۳) صورت گرفته است؛ شاخصه‌های برنامه‌ریزی و آماده‌سازی^۵

¹ Makara & Karabenick

² Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

³ Pittman

⁴ Danielson

⁵ Planning and preparation

نشان می‌داد که تجارب دانشجو معلمان می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ی دستاوردهای دانشگاهی آنان باشد. در هیچ یک از پژوهش‌های صورت‌گرفته رضایتمندی دانشجو معلمانی که دانشگاه را به صورت مجازی و حضوری سپری کرده‌اند در تمامی ابعاد تحصیلی، بررسی نشده است؛ بنابراین این پژوهش به بررسی رضایتمندی دانشجو معلمان ورودی ۱۳۹۷ از دانشگاه فرهنگیان پرداخته است؛ دانشجویان این ورودی دانشگاه را هم به صورت مجازی و هم به صورت حضوری تجربه کرده‌اند. سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: میزان رضایتمندی تحصیلی دانشجو معلمان از دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟ و سؤالات فرعی نیز عبارت‌اند از:

- ۱- میزان رضایتمندی تحصیلی دانشجو معلمان در بعد برنامه‌ریزی و آماده‌سازی چگونه می‌باشد؟
- ۲- میزان رضایتمندی تحصیلی دانشجو معلمان در بعد تدریس و اساتید چگونه می‌باشد؟
- ۳- میزان رضایتمندی تحصیلی دانشجو معلمان در بعد امکانات آموزشی چگونه می‌باشد؟ و
- ۴- میزان رضایتمندی دانشجو معلمان در بعد آماده‌سازی حرفه‌ای چگونه می‌باشد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، کاربردی و آمیخته از نوع تشریحی است. در پژوهش‌های آمیخته از نوع تشریحی، ابتدا داده‌های کمی مورد گردآوری و بررسی قرار می‌گیرند و سپس با استفاده از داده‌های کیفی، به توصیف ویژگی‌های آنها پرداخته می‌شود (بازرگان، ۱۴۰۱). به عبارت دیگر ابتدا داده‌های کمی از طریق تحلیل آماری بررسی می‌شود و گونه‌های موجود نمایان می‌گردد و سپس جهت پی‌بردن به جنبه‌های مورد بررسی در گونه‌ها، داده‌های کیفی مورد تحلیل قرار می‌گیرند. در این پژوهش در بخش کمی از روش توصیفی - پیمایشی و در بخش کیفی از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش در بخش کمی، تمامی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان بودند که در سال ۱۳۹۷ (مهرماه و بهمن‌ماه) وارد دانشگاه شده‌اند که بر اساس آمار رسمی دانشگاه تعداد تمامی دانشجو معلمان ورودی ۱۳۹۷ دانشگاه ۲۴۱۹۵ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این

محیط کلاس درس^۱، آموزش^۲ و مسئولیت‌های حرفه‌ای^۳ برای ارزشیابی تدریس ملاک قرار داده شده است که از این حیثه‌ها در کنار عناصر شناسایی شده در پژوهش‌های داخلی مانند پژوهش سلیمی و همکارانش (۱۳۹۷) که عناصر آسیب‌پذیر دانشگاه فرهنگیان را از تجارب زیسته دانشجو معلمان استخراج کرده‌اند؛ می‌توان به‌عنوان راهنمایی برای ارزشیابی کیفیت آموزشی دانشگاه فرهنگیان استفاده نمود. در اصول ارزشیابی در سند فرادستی تحول بنیادین آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۹۰)، بر ارزشیابی مستمر دانشگاه‌ها و مؤسسات تربیت‌معلم تأکید شده است، اما مؤلفه‌های ارزشیابی دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان اصلی‌ترین مرکز تربیت‌معلم و ویژگی‌های خاصی که برای این دانشگاه توضیح داده شد؛ مطرح نشده است. در این پژوهش با توجه اهمیت موضوع به بررسی رضایت تحصیلی دانشجو معلمان از دانشگاه فرهنگیان پرداخته شده است.

علی‌رغم اهمیت رضایت از تحصیل دانشجویان، پژوهش‌های محدودی در رابطه با رضایت تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان انجام شده است. از جمله در پژوهشی که توسط خادمی و سلیمانی (۱۳۹۹) صورت‌گرفته است که بررسی میزان رضایتمندی دانشجویان از کیفیت آموزش و تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان اردبیل پرداخته‌اند. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که رضایتمندی دانشجویان از کیفیت تدریس و مؤلفه‌های آن در اساتید دانشگاه فرهنگیان اردبیل بیشتر از حد متوسط است. در پژوهشی دیگر دهقان منشادی و همکارانش (۱۳۹۹) به بررسی رضایتمندی تحصیلی نو معلمان دانش‌آموخته کارشناسی پیوسته و مهارت‌آموزان ماده ۲۸ از کیفیت آموزشی دانشگاه فرهنگیان پرداخته‌اند که نتایج حاکی از آن است که نو معلمان دانش‌آموخته دانشگاه فرهنگیان در مقایسه با نو معلمان ماده ۲۸ از رضایتمندی تحصیلی بیشتری برخوردارند. همچنین در پژوهش دیگر که توسط سلیمی و همکارانش (۱۳۹۷) که به واکاوی وضعیت دانشگاه فرهنگیان برحسب تجارب زیسته دانشجو معلمان پرداختند، نتایج نشان می‌داد عوامل آسیب‌پذیر دانشگاه فرهنگیان از نگاه دانشجو معلمان را می‌توان در ۷ حوزه قرارداد که در این پژوهش این هفت حوزه به ترتیب اولویت مطرح شده‌اند^۴. شیخیانی و همکارانش (۱۳۹۷) تجارب دانشجو معلمان با دستاوردهای آنان از تحصیل در دانشگاه فرهنگیان بوشهر را بررسی کردند و نتایج

¹ The classroom environment

² Instruction

³ Professional responsibilities

^۴ سرفصل‌ها، کارکردهای پژوهشی، سازکارهای ورودی، فضا و تجهیزات، وضعیت آموزش، اداری و مالی، ظرفیت‌های نیروی انسانی

نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ استفاده شد. توصیف داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی همچون فراوانی و درصد؛ جهت تحلیل داده‌ها نیز از آزمون‌های فریدمن و آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون ویلکاکسون استفاده شده است.

در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب، ۱۵ نفر از دانشجویان معلمان انتخاب شدند. لازم به ذکر است در شیوه نمونه‌گیری هدفمند تا اشباع نظری مصاحبه ادامه یافته است. در این بخش از مصاحبه نیمه سازمان با مشارکت‌کنندگان در پژوهش در راستای تشریح جنبه‌های مورد بررسی؛ استفاده شد. تجزیه و تحلیل یافته‌ها در بخش کیفی بر اساس مراحل هفت‌گانه کلایزی شامل: خواندن دقیق توصیف‌های مشارکت‌کنندگان، استخراج عبارات مهم و جملات مرتبط با پدیده، معانی تدوین شده به صورت مضامین، مرتب‌سازی مفاهیم در دسته‌های خاص، توصیف مفصل مضامین استخراج شده، تبدیل توصیف‌ها به یک توصیف خلاصه و مراجعه به شرکت‌کنندگان برای اعتباربخشی یافته‌ها؛ انجام شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج پژوهش در دو قسمت نتایج بخش کمی و نتایج بخش کیفی ارائه می‌شود.

یافته‌های بخش کمی

سؤال اصلی: میزان رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان از دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟
 در انتهای پرسشنامه، یک سؤال به بررسی رضایت به‌طور کلی می‌پردازد که به منظور مقایسه میانگین این سؤال با عدد ۳ (حد وسط طیف لیکرت ۵ تایی) با توجه به مقیاس رتبه‌ای، از آزمون ناپارامتری ویلکاکسون استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر ارائه می‌شود:

جدول ۱. نتایج مقایسه میانه سؤال رضایت کلی با عدد ۳ توسط آزمون ویلکاکسون

سؤال	داده‌های	تعداد	میانگین رتبه	آماره Z	- مقدار P آزمون ویلکاکسون	نتیجه
به‌طور کلی از تحصیل در دانشگاه فرهنگیان احساس رضایت می‌کنم.	بیشتر از ۳	۱۲۳	۱۲۷,۴۲	-۱,۲۸۷	۰,۱۹۸	در حد متوسط
	کمتر از ۳	۱۱۶	۱۱۲,۱۳			
	برابر ۳	۱۸۱				

پژوهش، تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. ابتدا با توجه به تقسیم‌بندی دانشگاه فرهنگیان در کشور به ۱۰ منطقه، همه‌ی مناطق انتخاب شدند، سپس از هر منطقه، یک استان و در هر استان یک شهرستان و در مرحله آخر دانشجویان معلمان ورودی ۹۷ آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان و با توجه به حجم جامعه آماری ۳۷۹ نفر به دست آمد که به جهت جلوگیری از افت در حجم نمونه این تعداد به ۴۶۰ دانشجوی معلم افزایش یافت که در نهایت ۴۲۰ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی، پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته است. این پرسش‌نامه بر اساس ابزار ارزشیابی آموزش دینلسون (۲۰۱۳) که توسط دهقانی منشادی و همکاران در پژوهش‌های داخلی مورداستفاده قرار گرفته است و بر اساس شناسایی عوامل مؤثر در رضایتمندی تحصیلی از منابع معتبر؛ تنظیم شده است. پرسش‌نامه شامل ۳۶ سؤال در ۴ حیطه می‌باشد در حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی ۹ سؤال، در حیطه تدریس و اساتید ۹ سؤال، در حیطه امکانات آموزشی ۷ سؤال و در حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای ۱۱ سؤال؛ در طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد با نمرات ۱ تا ۵ تهیه شده است. به منظور بررسی روایی سؤالات از نظرات ۶ نفر از استادان علوم تربیتی دانشگاه استفاده شد و در نهایت با اعمال اصلاحات و نظرات پیشنهادی استادان روایی آن مورد تأیید قرار گرفت و برای پایایی آن، ابتدا ۵۰ پرسشنامه به صورت تصادفی میان دانشجویان معلمان توزیع شد و مقادیر آلفای کرونباخ به ترتیب برای حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی ۰/۸۶، در حیطه تدریس و اساتید ۰/۸۸، در حیطه امکانات آموزشی ۰/۸۶ و در حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای ۰/۹۱ به دست آمد که بیانگر پایایی ابزار پژوهش بود. در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از

باتوجه به اینکه حیطه‌های مورد مطالعه هر یک شامل بیش از یک گویه می‌باشد و دارای مقیاس کمی است و از آنجا که توزیع آنها بررسی شد و نرمال است، می‌توان از آزمون t به منظور مقایسه میانگین حیطه‌ها با عدد ۳ (حد وسط در طیف لیکرت ۵ تایی) استفاده نمود. نتایج این آزمون در جدول زیر درج شده است:

جدول ۲. نتایج مقایسه میانگین مؤلفه‌های پژوهش با عدد ۳ توسط آزمون t

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	آماره T	درجه آزادی	P -مقدار	نتیجه
برنامه‌ریزی و آماده‌سازی	۲,۱۶	۱,۰۰۴	-۱۶/۴۷۱	۴۱۹	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
تدریس و اساتید	۲,۴۳	۰,۸۱	-۱۴/۳۸۲	۴۱۹	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
امکانات آموزشی	۲,۳۹	۱,۰۰۶	-۱۱/۷۳۸	۴۱۹	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
آماده‌سازی حرفه‌ای	۲,۶۱	۱,۰۰۴	-۷/۷۲۰	۴۱۹	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط

باتوجه به پی مقدار آزمون ویلکاکسون که بیشتر از ۰,۰۰۵ (۰,۱۹۸) می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که احساس رضایت کلی دانشجویان از تحصیل در دانشگاه فرهنگیان در حد متوسط است.

بررسی رضایتمندی تحصیل در حیطه‌های مورد

بررسی:

به منظور اولویت‌بندی ابعاد رضایت، از آزمون فریدمن استفاده شد و نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین، ۴ رضایت مورد بررسی وجود دارد. بر اساس رتبه میانگین‌ها، رتبه‌بندی انجام شد که نتایج آن نشان داد آماده‌سازی حرفه‌ای بهترین رتبه و برنامه‌ریزی و آماده‌سازی کمترین رتبه را دارد.

جدول ۳. نتایج آزمون فریدمن

آزمون	آماره کی دو	درجه آزادی	P -مقدار	نتیجه
فریدمن	۴۱۴,۸۱	۳	۰,۰۰۰	رتبه میانگین‌های رضایت باهم برابر نیست

باتوجه به نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، نتایج در جدول ۲ نشان می‌دهد که متوسط رضایت در برنامه‌ریزی و آماده‌سازی، تدریس و اساتید، امکانات آموزشی و آماده‌سازی حرفه‌ای، به طور معنی‌داری کمتر از ۳ (متوسط) می‌باشد.

اولویت‌بندی رضایتمندی تحصیلی:

جدول ۴. نتایج اولویت‌بندی مؤلفه‌های پژوهش

میانگین	میانگین رتبه
آماده‌سازی حرفه‌ای	۲,۵۹
تدریس و اساتید	۲,۴۳
امکانات آموزشی	۲,۳۹
برنامه‌ریزی و آماده‌سازی	۲,۱۶
	۳,۳۸

حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای زیر مؤلفه‌ی نگرش به حرفه‌ی معلمی نشان می‌داد. به منظور تشریح دقیق‌تر و درک کامل‌تر از مؤلفه‌هایی که کمترین و بیشترین میزان رضایت دانشجویان را نشان می‌دادند؛ با استفاده از مصاحبه‌ی نیمه سازمان‌یافته تجارب دانشجویان و درک آنها از پدیده‌هایی مورد نظر، بررسی شد. جدول شماره ۵ مضامین اصلی و فرعی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان را نشان می‌دهد.

یافته‌های بخش کیفی

بر اساس نتایج به دست آمده در بخش کمی پژوهش، کمترین رضایت در حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی و در زیر مؤلفه‌های تعامل با مسئولین و کارکنان دانشگاه؛ ارائه واحدهای درسی؛ و در حیطه اساتید و تدریس به زیر مؤلفه تکالیف درخواستی اساتید؛ در حیطه امکانات آموزشی به زیر مؤلفه کمبود فضای کافی مربوط می‌شد. بیشترین رضایت را

جدول ۵. مضامین اصلی و فرعی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان

مضمون اصلی	مضمون فرعی
تعامل با مسئولین و کارکنان	عدم پاسخگویی کارکنان و مسئولین رفتار نامناسب کارکنان و مسئولین تعداد کم کارکنان و مسئولین
ارائه واحدهای درسی	زمان نامناسب ارائه واحدهای درسی ارائه واحدهای درسی تکراری کمبود واحدهای تخصصی کمبود واحدهای مهارتی
تکالیف درخواستی اساتید	حجم زیاد تکالیف ناکارآمدی تکالیف تکالیف تئوری و نوشتاری عدم زمان‌بندی ارائه تکالیف عدم آشنایی استادان با سرفصل‌ها و اهداف درس
کمبود فضای کافی	کمبود سالن ورزشی کمبود فضای سبز
نگرش و امید به حرفه‌ی معلمی	درس کارورزی تجربیات، رفتار و تدریس استادان دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی تعامل با هم‌کلاسی‌ها

۱- حیطه آماده‌سازی و برنامه‌ریزی

۱-۱-۱- تعامل با کارکنان و مسئولین: در سطح دانشگاهی، ساختار و فرهنگ سازمانی به‌عنوان یکسری ارزش‌ها، باورها و اهداف مشترک بین اعضای هیئت‌علمی، مدیران، دانشجویان و کارکنان دانشگاه تعریف می‌شود (بارتل^۱، ۲۰۰۳). پاسخگویی به سؤالات و مشکلات دانشجویان از فاکتورهای اصلی رضایت آنها از دوران تحصیلشان است. در دانشگاه می‌بایست به دغدغه‌های دانشجویان، فشارهای روانی، نگرانی‌ها و دل‌مشغولی‌هایشان به نحو مطلوب پاسخ داده شود تا به اعتمادبه‌نفس و شخصیت آنها لطمه وارد نشود. دانشجویان می‌بایست در محیطی امن، به‌دور از خشونت به فراگیری دانش بپردازند (بلود^۲، ۲۰۰۶). تعامل مناسب و مهارت‌های ارتباطی میان افراد تشکیل‌دهنده‌ی یک سازمان در ایجاد آرامش روانی سازمان بسیار اثرگذار است (آتس و کاتالوقولو^۳، ۲۰۰۷). نیروی انسانی از کلیدی‌ترین عنصر موفقیت یا شکست یک نهاد محسوب می‌شود.

۲-۱-۱- عدم پاسخگویی کارکنان و مسئولین:

هر زمان برای انتخاب گروه درسی در زمان انتخاب واحدها مشکلی پیش می‌آید، آموزش دانشگاه اصلاً پاسخگو نبود (مصاحبه‌شونده شماره ۹). ما به بخش مهمی از تحصیلمون رو در زمان آموزش مجازی و کرونا گذرونیدم، زمان امتحانات و مشکلات LMS اصلاً کسی پاسخگو مشکلات نبود و زمانی جواب می‌دادن که کار از کار گذشته بود (مصاحبه‌شونده شماره ۶). انقدر پاسخگویی ضعیف بود که مستقیماً باید با سازمان مرکزی تماس می‌گرفتم (مصاحبه‌شونده شماره ۱).

۳-۱-۱- رفتار نامناسب کارکنان و مسئولین:

رفتار کارکنان و مسئولین به‌شدت به حال اون روزشون بستگی داشت. یه روز جواب سلام هم نمی‌دادن، یه روز در کمال ناباوری بهمون لبخند هم می‌زند (مصاحبه‌شونده شماره ۱). اوایل که وارد دانشگاه شدیم رفتار مسئولین افسرده و ناامیدمون کرده بود، یک سخنرانی همون سال اول انجام‌دادن که تقریباً همه‌ی ۷۰، ۸۰ دانشجوی ورودی رشته‌ی ما گریه می‌کردن (مصاحبه‌شونده شماره ۴). متأسفانه من و سایر

¹ Bartell

² Blood

³ Ates & Cataloglo

ارائه شون نیست، الان که ترم آخریم چیزی از شون یادمون نیست (مصاحبه‌شونده شماره ۹).

۲-۱-۲-۱- ارائه واحدهای تکراری: یکی از مشکلات دروس، تکرار بیش از حد بود. به سری واحدهای درسی داشتیم که فقط یه کلمه به‌عنوان درس اضافه می‌شد اما محتوا همون بود کاملاً تکراری (مصاحبه‌شونده شماره ۱۲). بعضی از دروس خیلی زیاد تکرار می‌شدن مثل کارگاه هنر. درحالی‌که در مدارس ما اصلاً به هنر اهمیت نمی‌دن اما فکر کنم سه تا درس با عنوان کارگاه هنر پاس کردیم (مصاحبه‌شونده شماره ۶). واحدهای تکراری واقعاً زیاد بودن مثلاً ما یک درسی داشتیم که اسمش نمیگم اما دقیقاً سه ترم پشت‌سرهم ارائه شد که اصلاً نه کارایی داشت نه محتوای جدید و متفاوتی از ترم قبلیش. (مصاحبه‌شونده شماره ۱۴).

۳-۲-۱- کمبود واحدهای تخصصی: تو رشته‌ی ما یه سری درس‌های تخصصی هستن که خیلی مهمن اما اصلاً ارائه نشدن. نبودن بعضی از دروس تخصصی یا تعداد کمشون بیشترین ظلم بود (مصاحبه‌شونده شماره ۵). به نظر من بیشترین بی‌مهری در رابطه با دروس تخصصی تو دانشگاه اتفاق می‌افته، یه سری درس‌ها مثل فیزیک که اصلاً به درد من زیست‌شناسی نمی‌خورد ارائه می‌شد اما دروس تخصصی رشته‌ام نه (مصاحبه‌شونده شماره ۱). تعداد واحدهای کارآمد و تخصصی کم بود، البته در بحث کارآمدی درسی تدریس استاد خیلی مهمه اما در کل واحد تخصصی متناسب با رشته هامون کم بودن (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵).

۴-۲-۱- کمبود واحدهای مهارتی: ما ۱۵۰ واحد تو این ۴ سال گذروندیم اما خیلی واحدهای کمی بهمون مهارت معلمی یاددادن. دروس بیشتر تئوری بودن و مهارتی نبودن (مصاحبه‌شونده شماره ۴). جای بعضی از واحدها واقعاً خالی بود. واحدهایی که من به‌عنوان یه معلم پرورش می‌دادم نه اینکه فقط سند تحول حفظ کنم. مثل مدیریت کلاس که کاش یه واحد جداگانه برایش بود. مهارت‌های کلاس داری از مهم‌ترین مهارت‌های یه معلم که تو هیچ واحد درسی نداشتیم (مصاحبه‌شونده شماره ۸).

۲- حیطه اساتید و تدریس

استادان و اعضای هیئت‌علمی در دانشگاه‌ها بزرگ‌ترین نقش را در کیفیت آموزش و پژوهش و خدمات اجتماعی دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند و دانش تخصصی آن‌ها هنگامی می‌تواند کارایی داشته باشد که با سبک‌های مناسب مدیریت کلاس و روش تدریس و ... همراه باشد (حقانی و همکاران، ۱۳۸۹). صاحب‌نظران بر این باورند که کیفیت و میزان شایستگی استادان یکی از عوامل مهم در موفقیت دانشجویان

دوستام در این چهار سال رفتارهای نامناسب از کارکنان و حتی نگهبانی دم در زیاد دیدم. تنها بخش خوشحالی فارغ‌التحصیلی ما همینه که دیگه نمی‌خواهیم با اینا روبه‌رو بشیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰). فقط تحمل کردیم و منتظریم زودتر تموم بشه. ما خودمون تمایل به کلاس حضوری داشتیم اما به ما می‌گفتن شما چیزی جز دروسر برای دانشگاه ندارید و فقط زحمتید (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰).

۴-۱-۱- تعداد کم کارکنان و مسئولین:

به‌وضوح می‌شد کمبود نیروی انسانی رو از سرپرست خوابگاه گرفته تا کادر آموزشی و اداری دید. خیلی از بدخلقی‌های کارکنان هم به نظر من به همین تعداد کمی که بودن برمی‌گشت (مصاحبه‌شونده شماره ۸). تعداد کارمندا خیلی کم بود و برای اینکه مشکل مون حل بشه زمان زیادی از دست می‌دادیم (مصاحبه‌شونده شماره ۲).

۲-۱-۱- ارائه واحدهای درسی: یکی از مهم‌ترین عناصر نظام دانشگاهی، برنامه‌ی درسی آن است که نقش تعیین‌کننده و انکارناپذیر در تحقق اهداف آن دارد (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۷). برنامه‌های درسی دانشگاهی از طریق واحدهای درسی اجرایی می‌شوند. واحدهای درسی مهارتی دانشجو معلمان را به صلاحیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای معلمی مجهز می‌کند و واحدهای تخصصی، دانش تخصصی لازم برای تدریس دروس در مدارس را آموزش می‌دهد. صلاحیت‌های معلمی، مجموعه شناخت‌ها، گرایش‌ها و مهارت‌هایی است که معلم با کسب آنها می‌تواند در جریان تعلیم و تربیت به پرورش جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی و معنوی فراگیران کمک کند (ملکی، ۱۳۸۴). بخشی از این صلاحیت‌های معلمی از طریق محتوای دروس مهارتی فراگرفته می‌شود. این در حالی است که تجربیات و ادراک دانشجویان از واحدهای درسی به کمبود واحدهای مهارتی اشاره می‌کند.

۱-۲-۱- زمان نامناسب ارائه واحدهای درسی: خیلی برنامه‌ریزی ضعیف بود بخصوص چیدمان واحدها. مثلاً تو رشته‌ی ما اول باید فیزیولوژی ارائه بشه بعد جانورشناسی در صورتی‌که ترتیب چنین واحدهایی در دانشگاه ما این‌طوری نیست و نتیجه‌اش می‌شد اینکه ما این درس‌ها رو فقط حفظ می‌کردیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱). برخی از دروس خیلی زود ارائه شدند مثل آموزش علوم و همین باعث بی‌مهری بهشون می‌شد. درحالی‌که اگه این درس‌ها ترم‌های آخر داده می‌شد الان که می‌خواستیم شروع به کار کنیم بیشتر به دردمون می‌خورد (مصاحبه‌شونده شماره ۳). به نظر من درس‌های مثل اختلالات یادگیری و درس‌هایی که برای افزایش مهارت‌های معلمی است ترم ۱ و ۲ زمان مناسبی برای

این قانون شده بود که هر چه بیشتر بنویسی بهتر پذیرفته می‌شود (مصاحبه‌شونده شماره ۷). مشکل ما با تکالیف تئوری بود که بیشتر سیاه کردن و فقط نوشتن و هیچ کاربردی هم نداشت (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵).

۴-۱-۲- عدم زمان‌بندی ارائه تکالیف: عدم اطلاع و آگاهی از زمان‌بندی تکالیف، بخش دیگری از تجربیات دانشجویان از تکالیف را در برمی‌گرفت.

یکی از مشکلات این بود که استاد از همان ابتدا مشخص نمی‌کرد چه تکالیفی از بچه‌ها و چه زمانی می‌خواهد تا دانشجوی هم از اول برنامه‌ریزی کند (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰). فقط مشکل حجم زیاد تکلیف نبود، استاد از همون اول مشخص نمی‌کردن چه مقدار کار و برای کی می‌خوان (مصاحبه‌شونده شماره ۹). بعضی وقت‌ها با تکالیف مشکلی نداشتیم مشکل این بود که استاد نمی‌گفت این تکالیف رو تا چه تاریخی می‌خواهد و حتی اساتیدی بودن که یک‌دفعه کاری که می‌خواستن رو تاریخش رو عوض می‌کردن و اصلاً به برنامه‌ریزی دانشجو فکر نمی‌کردن (مصاحبه‌شونده شماره ۱۲).

۴-۱-۲- عدم آگاهی اساتید از سرفصل‌ها و اهداف دروس: از زیر مضمون‌های دیگر در زیرمؤلفه‌ی تکالیف درخواستی اساتید، عدم اطلاع اساتید از سرفصل‌ها و اهداف درس بود. گاهی اوقات خود استاد درس از هدف درس مطلع نبود و گاهی با دادن تکلیف فقط می‌خواست کار خودش راحت کند (مصاحبه‌شونده شماره ۹). تکالیف به درد نمی‌خوردن. تکالیف گاهی اصلاً با درس تطابق نداشتن (مصاحبه‌شونده شماره ۱۱). تکلیفی که استاد می‌خواست با درسی که می‌داد اصلاً هماهنگ نبود فکر کنم استادان از سرفصل اطلاع نداشتن یا اصلاً هدف اون درس نمی‌دونستن (مصاحبه‌شونده شماره ۴). به سری درس‌ها مهم بود اما استاد طبق سرفصل عمل نمی‌کرد و عملاً با تکالیف بی‌ربط فقط زمان کلاس رو هدر می‌داد (مصاحبه‌شونده شماره ۶). کاشکی استاد تکالیفشون رو به جوری می‌خواستن که با درس در یه راستا باشه نه اینکه جزیره‌های جدا از هم باشن (مصاحبه‌شونده شماره ۷).

۳- حیطه امکانات آموزشی

۳-۱- کمبود فضای کافی: کتابخانه، سالن ورزشی، فضای سبز، سالن غذاخوری، سایت‌های کامپیوتری و ... بخش‌های مختلف یک دانشگاه هستند که می‌بایست با توجه به تغییرات وسیعی که در ابعاد مختلف زندگی صورت می‌گیرد، تغییر کرده و با شرایط روز جامعه سازگار باشند. دسترسی به فضای آموزشی و تفریحی مناسب و کارآمد و متناسب با نظام آموزشی از مهم‌ترین زمینه‌های لازم برای موفقیت تحصیلی

است (رمپای و سوپراک^۱، ۲۰۱۱). در این حیطه کمترین میزان رضایت دانشجویان به زیر مؤلفه تکالیف درخواستی اشاره داشت که ادراک آنها از این موضوع دارای اهمیت است. تکالیف غیر کاربردی و نامتناسب با محتوای درس از جمله مصادیق یادگیری زائد است (حسینی لرگانی و همکاران، ۱۳۹۳).

۲-۱- تکالیف درخواستی

۲-۱-۱- حجم تکالیف درخواستی: تکالیف زمان حضوری خیلی کم‌تر بود. با مجازی شدن آموزش انگار استادها دیگه چاره‌ای برای سنجش ما نداشتن و تکالیف به یک‌باره سنگین شد و حجم زیاد و با فواصل کم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰). تکالیف انقدر زیاد بود که مثلاً هر هفته باید به کاری انجام می‌دادیم و هیچ کدوم تأثیرگذار هم نبود تکالیفی که به ما می‌دادن به خصوص در فضای مجازی خیلی زیاد بود (مصاحبه‌شونده شماره ۳). مشکل اصلی تکالیف حجم زیادش بود که اصلاً هم ربطی به واحد درسی نداشت. مثلاً یه درس یه واحد بود ولی استاد اندازه یه درس چهار واحد از ما کار می‌خواست (مصاحبه‌شونده شماره ۲).

۲-۱- ناکارآمدی تکالیف: بخش دیگری از ادراک دانشجویان از تکالیف درخواستی استادان به ناکارآمد بودن تکالیف اشاره داشت. دانشجویان معتقد بودن بیشتر تکالیف برای آینده‌ی حرفه‌ای آنها کارایی نداشتند.

تکالیفی که باعث رشد و تسلط دانشجویان برای حرفه و کارشون می‌شد خیلی کم بود و خیلی اوقات تکالیف فقط کپی کاری بود (مصاحبه‌شونده شماره ۵). تکالیف خیلی از اوقات بی‌معنی و بی‌فایده بودن. فقط انرژی می‌گرفت و در اکثر مواقع این تکالیف برای همون درس‌های تکراری بود. یعنی هم درس تکراری بود هم تکلیف (مصاحبه‌شونده شماره ۱). دلیل اصلی ناراضی‌تایی ما از تکالیف این بود که شاید در کار اصلاً به کارمون نیاد. خلاصه کتاب در یه درس عمومی واقعاً ارزش نداشت و چندین بار برای هر درس باید انجام می‌دادیم (مصاحبه‌شونده شماره ۵). از نظر محتوای تکالیف بی‌معنی بودن. ما نویسنده‌گان خوبی شدیم! تکالیف مثل تکالیف مدرسه بود و نتیجه‌ای نداشت (مصاحبه‌شونده شماره ۲).

۲-۱-۳- تکالیف تئوری و نوشتاری: قسمت دیگری از ادراک دانشجویان از تکالیف به تئوریک بودن آنها می‌پرداخت. یکی از مشکلات دانشگاه ما اینست که هر کاری که می‌کنی باید مکتوب کنی. گزارش‌نویسی‌ها و تکالیف نوشتاری و تئوری عذاب‌آور. فقط باید کاغذ سیاه کنی (مصاحبه‌شونده شماره ۲). تکالیف بی‌هدف و تکراری بودن انگار تو دانشگاه

¹ Rampai and Sopeerak

شماره ۲). تجربه‌ی حاصل از تعامل با بعضی از اساتید باعث شد که ما توانایی‌های خودمون بشناسیم و به نقش خودمون در حرفه‌ی آیندمون بیشتر پی ببریم. مخصوصاً اساتید کارورزی خیلی کمک‌کننده بودن و ما رو با همه‌ی جنبه‌های معلمی آشناکردن (مصاحبه‌شونده شماره ۵). اول از همه استادای خوبی که باهاشون مواجه شدیم بهم انگیزه داد. واقعاً کاربلد و حرفه‌ای بودن که باعث شدن نگاهم به این حرفه تغییر کنه و آینده‌ی خودم رو روشن ببینم (مصاحبه‌شونده شماره ۱). نگرش مثبت من به معلمی فقط ناشی از بعضی از استادها بود. وگرنه انقدر سخت‌گیری‌ها اتفاق می‌افتاد که گاهی ما رو زده می‌کرد. اما انرژی بعضی اساتید و تجربیاتشون، رفتارشون بهمون انگیزه می‌داد که ما هم مثل اونا بشیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۰). بخش مهمی از انگیزه‌ی من به‌خاطر اساتیدم بود مثلاً باذوق و شوق از مدرسه و بچه‌ها تعریف می‌کردن همین باعث قوت قلب ما بود (مصاحبه‌شونده شماره ۱۱).

۳-۱-۴- دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی: دانشگاه برای انجام رسالت خود، در کنار واحدهای درسی اقدام به برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌ها می‌کند که هم در ساخت دانش و هم در ساخت نگرش دانشجویان مؤثر بوده است. دانشگاه گاهی دوره‌هایی می‌داشت که تو نگرش ما به حرفمون اثر داشت مثلاً دوره‌ی آموزش علوم، روش‌های تدریس نوین. اینا واقعاً بهمون روحیه می‌داد که راه درستی انتخاب کردیم (مصاحبه‌شونده شماره ۶). همون استادی که خیلی ازشون انرژی می‌گرفتیم گاهی اوقات کارگاه‌هایی برگزار می‌کردن که توانایی ما رو برای شغلمون بالا می‌برد (مصاحبه‌شونده شماره ۹).

۴-۱-۴- تعامل با هم‌کلاسی‌ها: دومین چیزی که روحیه‌ی من رو بالا نگه می‌داشت هم‌کلاسی‌ها و انگیزه‌هایی که داشتن بود. حال و هوای اونها به من هم انگیزه می‌داد (مصاحبه‌شونده شماره ۱). بعضی از هم‌کلاس‌های من از روستاها و مناطق محروم بودن. خیلی انگیزه‌ی بالایی داشتن برای یادگیری خیلی تلاش می‌کردن اینا رو که می‌دیدم منم نگاهم به شغلم مثبت‌تر می‌شد و دلم می‌خواست منم بیشتر تلاش کنم (مصاحبه‌شونده شماره ۲). بچه‌های کلاس همگی بهم انگیزه می‌دادیم. دلمون می‌خواست ما دیگه مثل معلم‌های زمان خودمون نباشیم البته نه همشون (مصاحبه‌شونده شماره ۸).

است. کیفیت ساختمان مدارس و مؤسسات آموزشی در پیشرفت تحصیلی محصلین اثرگذار است (جونیز و سیپل^۱، ۲۰۱۰).

۱-۱-۳- کمبود سالن ورزشی: امکانات ورزشی در بدترین حالت ممکن بود. ما برای درس تربیت‌بدنی که کم هم نبود. سه ترم این درس ارائه می‌شد؛ سالن ورزشی نداشتیم و از سالن دانشگاه کناری استفاده می‌کردیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵). کمترین خواسته‌ی ما داشتن یه فضای مناسب برای تفریح کردن بودن مثلاً اینکه ما یه سالن کوچیک برای ورزش نداشتیم (مصاحبه‌شونده شماره ۲).

۲-۱-۳- کمبود فضای سبز: دانشگاه ما یه فضای سبز نداشت که وقت‌هایی که بین کلاس‌ها دو ساعت فاصله بود استراحت کنیم یا برای مطالعه ازش استفاده کنیم (مصاحبه‌شونده شماره ۸). دانشگاه ما در بدترین نقطه شهر قرار داره، یه فضای سبز ساده نداشتیم که حداقل وقتی نمی‌تونیم به مرکز شهر بریم از اون فضا لذت ببریم (مصاحبه‌شونده شماره ۹).

۴- حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای

۱-۴- نگرش و امید به حرفه‌ی معلمی: بنا بر نتایج به‌دست‌آمده در بخش کمی، میزان رضایتمندی دانشجویان در این حیطه و در زیر مؤلفه‌ی نگرش به حرفه‌ی معلمی از سایر حیطه‌ها بیشتر بوده است.

۱-۱-۴- درس کارورزی: دانشجویان در این زیرمؤلفه درس کارورزی را مؤثر دانسته‌اند و از تأثیرات مثبت این درس در نگرششان یاد می‌کنند.

دیدن خود دانش آموزها، مدرسه، انرژی که بچه‌ها می‌دادن امیدوارترم کرد و انگیزه‌ی بیشتری ایجاد کرد (مصاحبه‌شونده شماره ۹). بیشترین تأثیر در شخص من در نگرشم به شغل معلمی، از درس کارورزی بود که با بچه‌ها ارتباط پیدا کردم. هر باری که کارورزی می‌رفتم سر کلاس بیشتر عاشق کارم می‌شدم (مصاحبه‌شونده شماره ۷). ... در کنارش این موضوع کارورزی هم خیلی اثر داشت. باعث شد استرسمون پایین بیاد و بیشتر برای یادگیری و بهتر کارکردن انگیزه بگیریم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۱).

۲-۱-۴- تجربیات، تدریس و رفتار اساتید: تعامل با اساتید و استفاده از تجربیات و رفتار و نگرش آنها تأثیر مثبتی بر روی نگرش دانشجویان به حرفه‌شان داشته است.

یک سری درس‌ها و استادهاشون نگرش ما رو تغییر دادن. برخی اساتید توانمند بهمون امید می‌دادن. مثلاً بهمون می‌گفت چطور خلاهای دانش‌آموزان بشناسیم و چطور ما می‌تونیم تو زندگی یه دانش‌آموز اثر بذاریم (مصاحبه‌شونده شماره ...)

¹ Evans, Junyoo & Sipple

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف واکاوی رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان از دانشگاه فرهنگیان صورت گرفت. ابتدا در بخش کمی و به‌وسیله پرسشنامه‌ی محقق ساخته، رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان در چهار حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی، تدریس و اساتید، امکانات آموزشی و آماده‌سازی حرفه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به‌دست‌آمده کمترین رضایت در حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی و در زیر مؤلفه‌های تعامل با مسئولین و کارکنان دانشگاه و ارائه واحدهای درسی را نشان می‌داد. در بخش کیفی مشخص شد در این حیطه عدم پاسخگویی کارکنان و مسئولین، رفتار نامناسب کارکنان و مسئولین، تعداد کم کارکنان و مسئولین بیشترین نارضایتی‌های دانشجویان معلمان را به همراه داشته است. همچنین زمان نامناسب ارائه واحدهای درسی، ارائه واحدهای درسی تکراری، کمبود واحدهای تخصصی و کمبود واحدهای مهارتی سبب شده است دانشجویان معلمان از حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی رضایت کمی داشته باشند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش سلیمی و همکاران (۱۳۹۷) هم راستا است. کمبود واحدهای تخصصی و مهارتی و عدم بازنگری و بهسازی برنامه‌های درسی برنامه‌ی درسی بی‌فایده و دورریختنی را ایجاد می‌کند. برنامه‌های درسی آموزش عالی از جمله عوامل و عناصری هستند که در تحقق بخشیدن به اهداف آموزش عالی نقش بسزایی دارند (نوروززاده و همکاران، ۱۳۸۵). با توجه به عدم رضایت دانشجویان در حیطه برنامه‌ریزی و آماده‌سازی و اهمیت برنامه‌های درسی آموزشی عالی؛ اصلاح و بازنگری برنامه‌های درسی و نحوه ارائه آنها ضروری به نظر می‌رسد.

دانشگاه فرهنگیان بنا بر پژوهش‌های صورت‌گرفته و اعلام رسمی مسئولین دانشگاه از کمبود اساتید هیئت علمی و تمام‌وقت رنج می‌برد و به‌ناچار بخشی از نیروهای آموزشی خود را با به‌کارگیری اساتید مدعو تأمین می‌نماید. در حیطه اساتید و تدریس زیر مؤلفه تکالیف درخواستی اساتید؛ کمترین میزان رضایتمندی دانشجویان را شامل شده است. در تشریح این حیطه نتایج بخش کیفی نشان می‌دهد عدم رضایت دانشجویان، به حجم زیاد تکالیف، ناکارآمدی تکالیف، تکالیف تئوری و نوشتاری، عدم زمان‌بندی ارائه تکالیف، عدم آشنایی استادان با سرفصل‌ها و اهداف درس؛ برمی‌گردد. بر همین اساس می‌توان نتیجه گرفت برای تأمین رضایتمندی تحصیلی دانشجویان لازم است اساتید در درخواست تکالیف خود به این نکات توجه نمایند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش خادمی و سلیمانی (۱۳۹۹) همسو است.

در حیطه امکانات آموزشی، زیر مؤلفه کمبود فضای کافی کمترین میزان رضایتمندی دانشجویان را به همراه داشت. بخش کیفی به تشریح بیشتر این موضوع پرداخت و نتایج حاکی از آن است که عدم رضایت دانشجویان معلمان در این حیطه به کمبود فضاهای آموزشی نظیر سالن ورزشی برای دروسی مانند تربیت‌بدنی و کمبود فضای تفریحی مانند فضای سبز دانشگاه اشاره دارد. دانشگاه فرهنگیان از لحاظ امکانات آموزشی، تجهیزات، فناوری و امکانات رفاهی در شرایط نامطلوبی قرار دارد و همین امر از ساختار دانشگاهی این دانشگاه کاسته است.

بیشترین رضایت را حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای زیر مؤلفه‌ی نگرش به حرفه‌ی معلمی نشان می‌داد. جهت بحث پیرامون این حیطه ذکر این نکته لازم است که؛ بر اساس نتایج حاصل شده در بخش کمی؛ علی‌رغم اینکه رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان در حیطه‌های مورد بررسی - هر یک به‌صورت جداگانه - کم را نشان می‌داد؛ اما رضایتمندی تحصیلی دانشجویان معلمان به‌صورت کلی از دانشگاه فرهنگیان در حد متوسط است. این نتیجه را بر اساس بررسی‌های انجام شده در بخش کیفی این‌گونه می‌توان تفسیر کرد که رضایتمندی کلی دانشجویان از دانشگاه فرهنگیان در حد متوسط، به حیطه آماده‌سازی حرفه‌ای برمی‌گردد. این تفسیر با نتایج اولویت‌بندی حیطه‌های رضایتمندی تحصیلی که شامل آماده‌سازی حرفه‌ای، تدریس و اساتید، امکانات آموزشی و آماده‌سازی و برنامه‌ریزی است؛ مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین با نتایج به‌دست‌آمده توسط دهقان منشادی و همکارانش (۱۳۹۹) هم سو است. رضایتمندی دانشجویان معلمان در این حیطه بر اساس نتایج بخش کیفی به درس کارورزی، استفاده از تجربیات، رفتار و تدریس استادان، دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و تعامل با هم‌کلاسی‌ها اشاره دارد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که علاقه و نگرش به حرفه‌ی معلمی توسط دانشجویان معلمان سرمایه‌ایست که دانشگاه فرهنگیان می‌بایست به نحو مطلوبی از آن استفاده نماید. بر اساس یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها پیشنهاد می‌شود دانشگاه فرهنگیان استادان را بر اساس نیاز و شرایط دانشگاه فرهنگیان جذب نماید. در طراحی واحدهای درسی و ارائه آنها بازنگری‌های لازم صورت گیرد. واحدهای درسی تخصصی و مهارت‌محور در راستای تربیت معلم حرفه‌ای در سرفصل‌های دانشگاه فرهنگیان قرار گیرد. دانشگاه فرهنگیان برای دستیابی به اهداف تعیین شده نیازمند امکانات آموزشی مناسب است که می‌بایست برای فراهم کردن امکانات مناسب آموزشی استانداردهای مناسبی نیز تدوین شود.

منابع

- ۱۰- سلیمی، جمال؛ ساعد موچشی، لطف اله؛ عبدی، آرشد (۱۳۹۷). واکاوی وضعیت دانشگاه فرهنگیان برحسب تجارب زیسته دانشجو معلمان یک مطالعه آمیخته، فصلنامه پژوهش‌های برنامه‌ی درسی، ۸ (۲)، ۹۸-۱۴۴.
- ۱۱- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، آذرماه (۱۳۹۰).
- ۱۲- شیخیانی، محمد؛ گشمردی، نوشین؛ مولایی، اکبر؛ صیانت، فرانک؛ فکوری، زهرا (۱۳۹۷). رابطه‌ی تجارب دانشجو معلمان با دستاوردهای تحصیلی آنان در دانشگاه فرهنگیان، دوفصلنامه مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۴ (۱۲)، ۵۶-۶۷.
- ۱۳- شیر بیگی، ناصر؛ سعیدی، فرهاد؛ نعمتی، سمیه (۱۳۹۷). غیرحرفه‌ای گرایی معلمان: تجارب تدریس خارج از تخصص، فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۴ (۲)، ۱۳۹-۱۶۶.
- ۱۴- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۳). شاخص‌های ارزیابی آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران، شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- ۱۵- عباسی، رقیه؛ قادری، مصطفی؛ ملکی، حسن (۱۳۹۹). فرا تحلیل ارزیابی انجام شده پیرامون ارزشیابی عملکرد معلمان و ارائه الگوی مناسب برای آن، فصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۷ (۲)، ۷۳-۸۵.
- ۱۶- نوروززاده، رضا؛ محمودی، رضا؛ فتحی واجارگاه، کورش؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم (۱۳۸۵). وضعیت سهم مشارکت دانشگاه‌ها در بازنگری برنامه‌های درسی مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۲ (۴)، ۷۱-۹۳.
- ۱۷- محمودی، فیروز؛ حبیبی، حمدالله؛ خان‌زاده مقصدلو، جعفر (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی از دیدگاه دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی، فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۷ (۳)، ۳۳-۵۵.
- ۱۸- ملکی، حسن (۱۳۸۴). صلاحیت‌های حرفه معلمی، تهران: انتشارات مدرسه.
- ۱۹- معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان (۱۳۹۳). مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره‌ی کارشناسی پیوسته‌ی آموزش ابتدایی.
- 20- Ates S, Cataluglo E. (2007). Teacher preparation and in-service needs associated with management of the total program of agricultural education in Georgia. *Research in Science & Technological Education*; (2): 167-178.
- ۱- اسداللهی، فاطمه؛ مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۸). واکاوی تأثیر روایت نگاری تاملی بر توسعه حرفه‌ای دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان پدیدار شناختی تجارب زیسته، فصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۶ (۲)، ۸۷-۱۰۲.
- ۲- بازرگان، عباس (۱۴۰۱). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته رویکردهای متداول در علوم رفتاری. ویراست پنجم. تهران: نشر دیدار.
- ۳- ترک‌زاده، جعفر (۱۳۹۳). اعتباریابی مقیاس رضایت تحصیلی دانشجویان، فصلنامه نامه آموزش عالی، ۷ (۲۶)، ۱۵۵-۱۷۶.
- ۴- حسینی لرگانی، سیده مریم؛ فتحی واجارگاه، کورش؛ عارفی، محبوبه؛ زرافشانی، کیومرث (۱۳۹۳). مفهوم‌سازی یادگیری زائد و راهکارهای کاهش آن در نظام آموزش عالی ایران از دیدگاه صاحب‌نظران آموزش عالی، فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۵ (۹)، ۳۳-۹.
- ۵- حقانی، فریبا؛ چاوشی، الهام؛ والیانی، علی؛ یارمحمدیان، محمدحسین (۱۳۸۹). سبک‌های تدریس اساتید مقطع علوم پایه دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۰ (۵)، ۹۴۹-۹۴۳.
- ۶- خادمی، یوسف؛ سلیمانی، توران (۱۳۹۹). بررسی میزان رضایتمندی دانشجویان از کیفیت آموزش و تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان اردبیل، فصلنامه پژوهش در تربیت معلم، ۳ (۱)، ۱۲۷-۱۳۹.
- ۷- دهقانی، علی؛ بهارلو، رسول؛ بن‌راضی غابش، آرمیتا؛ فرخ‌آبادی، فروغ (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر رضایتمندی تحصیلی، دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم، ماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۷ (۳)، ۱۴۷-۱۵۴.
- ۸- دهقان منشادی، منصور؛ قادری مقدم، محمدابراهیم؛ ساکی، رضا (۱۳۹۹). بررسی و مقایسه رضایتمندی تحصیلی نو معلمان دانش‌آموخته کارشناسی پیوسته و مهارت‌آموز ماده ۲۸ از کیفیت آموزشی دانشگاه فرهنگیان، فصلنامه پژوهش در تربیت معلم، ۳ (۲)، ۶۹-۸۶.
- ۹- رومانی، سعید؛ عالی‌پور، کبری؛ فرخی، صدیقه (۱۳۹۸). شناسایی عوامل بی‌انگیزگی تحصیلی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان: رویکرد پدیدارشناسی، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۵ (۵۴)، ۱۷۹-۲۰۶.

- 21- Bartell, M. (2003). Internationalization of universities: A university culturebased framework. *Journal of Higher Education*, 45 (1), 43- 70.
- 22- Blood, G. W. (2016). What Educators Need to Know About Bullying in Students: Especially Students with Special Needs? *World Congress on Education (WCE-2015)*. October 10-13.
- 23- Danielson, C. (2013). *The Framework for Teaching Evaluation Instrument*. Teachscape.
- 24- Evans, w, junyoo, M, sipple John (2010). School bulding quality effects are exacerbated by high levels of student mobility. *Journal of frviron mental psychology*, 239 –244.
- 25- Pittman, C.,J. (2003). *A study of the Relationship between College Student Experiences and Achievment* PhD dissertation. College of William and Mary in Virginia. Department of Education Administration and Higher Education.
- 26- Makara, K., & Karabenick, S. (2017). *Longitudinal high school research revealed: using surveys to assess student motivation and social networks*.
- 27- Nunnally, J. (1978). *Psychometric Theory* (2nd Ed). New York: McGraw – Hill. OECD (2018). *Effective teacher policies. Insights from PISA*. Paris: OECD Publishing.
- 28- Rampai, N. Sopeerak, S (2011). The development model of knowledge management via web based learning to enhance pre- service teacher's competence. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10 (3): 249-254.